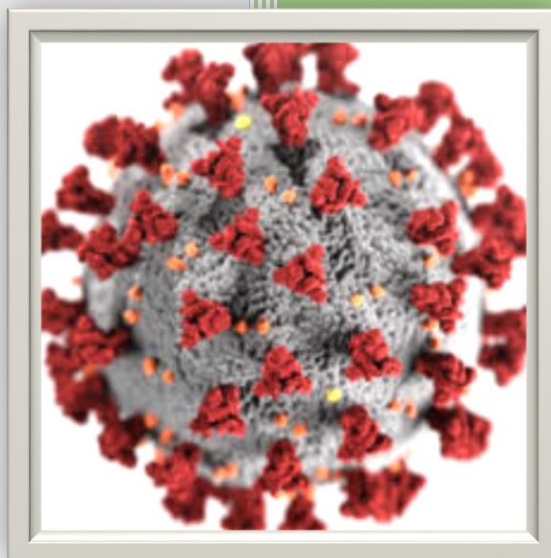

دانشگاه تربیت مدرس

دیدهبانی علمی بیماری کووید ۱۹

گزارش علمی

Scientific Report

نظام مدیریت اطلاعات کرونا در جوامع روستایی و عشایری

دکتر عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری^۱، دکتر مجتبی پالوچ^۲

^۱استاد گروه برنامه‌ریزی روستایی دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس

^۲عضو هیات علمی موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی جهاد کشاورزی

eftekhah@modares.ac.ir

فضای مجازی آمیخته از اطلاعات علمی و شبه علمی است که ممکن است باعث سردرگمی استفاده‌کنندگان شود. هدف از این سلسله مباحث علمی، ارائه اطلاعات معتبر، دارای شناسنامه و تهیه شده توسط اساتید درباره کووید ۱۹ می‌باشد.

۲ اردیبهشت ۱۳۹۹

گروه مطالعات علم و فناوری - ۴

هرچند امروزه رسانه‌های دیداری و شنیداری در فضای مجازی و غیرمجازی رسالت خود را برای آگاهی‌بخشی شهروندان انجام می‌دهند و در این چارچوب ستاد مدیریت ملی کرونا در کشور دارای سخنگو است؛ اما شیوه اطلاع‌رسانی از نظام سامان‌یافته مکانی برخوردار نیست. بدین‌سان با شکل‌گیری نهادمند نظام مدیریت فناوری اطلاعات و سیستم اطلاعات جغرافیایی در دوره کرونا، افراد در سطوح مختلف به انواع مختلف اطلاعات نیاز دارند و با آن کار می‌کنند. برای مثال، مدیران راهبردی ستاد مدیریت ملی کرونا بیشتر به اطلاعاتی که نمایش کل را مطرح نمایند، اهمیت می‌دهند؛ در حالی که در سطوح کارشناسی بیشتر به اطلاعاتی که بیانگر و نمایشگر اوضاع روزانه، هفتگی یا ماهیانه برحسب مناطق جغرافیایی (سکونت‌گاه زیست، مکان‌های کار و فراغت) باشند، اهمیت داده می‌شود.

در این چارچوب لازم است این نظام، برخط و هوشمند بوده و پهنه‌بندی مکانی آن مشخص شود و اطلاعات مربوط به کرونا بر اساس مکانی در سه سطح ملی، استانی و شهرستانی بر اساس شهر و روستا، جامعه عشایری و سایر متغیرهای آماری استاندارد، تولید و در معرض دید همگان قرار گیرد. در واقع لازم است، ستاد مدیریت ملی کرونا، افزون بر ابعاد اطلاعات یعنی زمان، مکان، محتوا و فرم در تکمیل نظام مدیریت فناوری اطلاعات و سیستم اطلاعات جغرافیایی کرونا، مواردی چون ملزومات اطلاعات و داده در ستاد، پردازش اطلاعات، جریان اطلاعات، جنبه‌های توصیفی اطلاعات و اطلاعات شراکتی و استفاده‌ی مستمر از فناوری‌های جدید را در ارائه خدمات اطلاع‌رسانی مدنظر قرار دهند. با این توصیف، به عنوان نمونه می‌توان به اقداماتی که توسط دستگاه‌های دولتی برای جامعه روستا و عشایری انجام گرفته‌است، اشاره کرد. اما بازتاب آن در جامعه روستایی و عشایری چندان ملموس نیست و برآوردهای میدانی حاکی از آن است که اطلاع‌رسانی فراگیر برای این جامعه صورت نگرفته‌است. این امر نشانگر آن است که زمان، مکان و محتوای اطلاعات که متناسب با نیاز و خواسته زیستی شهروندان روستایی و عشایری باشد و آن‌ها را از مصوبات و اقدامات عملی دولت باخبر کند، کمتر در اختیارشان قرار می‌گیرد. در این چارچوب است که فرهنگ‌سازی برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت و ایمنی در شریط امروز یک انتخاب دوری‌ناگزین است.

آثار برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت و ایمنی

با برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت و ایمنی، احتمال موفقیت برنامه‌های بهداشتی و ایمنی افزایش می‌یابد. در طول چند دهه گذشته، برقرارکنندگان ارتباط راهبردی برای سلامت و ایمنی متوجه شده‌اند که این ارتباط از طریق توانمندسازی، ظرفیت‌سازی و در شرایط بحران از طریق تاب‌آوری مردم می‌تواند در تغییر رفتار و تسهیل تغییرات اجتماعی موثر بوده و در نتیجه در ارتقای سلامت و ایمنی مردم نقش بسزائی ایفا نماید. برخورداری از راهبردهای مناسب ارتباطی، موجب توسعه ارتباطات برای سلامت و ایمنی و افزایش اثربخشی آن می‌شود. همچنین، برقراری ارتباط راهبردی، تعیین‌کننده جهت (مانند فرمان اتومبیل) یک برنامه بهداشتی و ایمنی است و موجب هدایت برنامه در راستای تحقق اهداف

مورد نظر می‌شود. افزون بر این در همراهی و هماهنگی ذی‌نفعان و همبستگی اجزای مختلف یک برنامه بهداشتی و ایمنی نیز موثر است. برقراری ارتباط برای سلامت از دهه ۹۰ تا زمان حاضر، در قالب و شکلی ظاهر شده که از آن به عنوان دوره ارتباط راهبردی برای سلامت نام برده می‌شود که خصوصیات ویژه آن، تعدد رسانه‌ها و همزمانی فعالیت از چندین کانال، تعدد افراد کلیدی و ذینفع، توجه روزافزون به ارزیابی و برنامه‌های متکی بر شواهد، تداوم ارتباط و پوشش گسترده برنامه‌های ارتباطی، استفاده بیشتر از رسانه‌های ارتباط جمعی و فرآیند برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت است. ارتباط راهبردی برای سلامت، ارتباطی می‌باشد که محصول تلاش مشترک هر دوی شرکا (فرستندگان و گیرندگان) در انتخاب مطالب و تبادل اطلاعات است.

پیام برای عموم

شما روستاییان و عشایر به عنوان شهروندان تولیدگر ایرانی برای برقراری ارتباط سلامت خود می‌توانید وضعیت خود را به افراد کلیدی در روستا از جمله مسئول خانه بهداشت، شورا و دهیار بطور حضوری و یا تلفنی و به بخشداری و مرکز بهداشتی بخش و حتی به شماره اعلام‌شده توسط وزارت بهداشت، از طریق تلفن و پیامک اعلام کنید تا با اطلاع‌رسانی شما توجه روزافزون مسئولین ستاد مدیریت کرونا در شهرستان، استان و کشور به ارزیابی و برنامه‌های متکی بر شواهد تداوم یابد. این عمل و اقدام شما نوعی فرهنگ‌سازی ارتباط چندجانبه و شبکه‌ای است که با پوشش گسترده برنامه‌های ارتباطی، استفاده بیشتر از رسانه‌های ارتباط جمعی و فرآیند برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت همراه است.

دوران جدید برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت، دارای خصوصیات ویژه، متمایز و مهم دیگری نیز می‌باشد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- در گذشته خدمات بهداشتی اغلب مجزا و کمتر ادغام یافته بودند. امروزه اغلب انواع مختلف خدمات مانند تنظیم خانواده و بیماری‌های اپیدمی یک‌جا و به صورت ادغام یافته هستند.
- امروزه از کانال‌های ارتباطی به صورت همزمان استفاده می‌شود؛ یعنی در قالب برنامه‌ای راهبردی، از انواع رسانه‌های ارتباط جمعی، کانال‌های مبتنی بر جامعه و بین‌فردی استفاده می‌شود که هم‌افزایی آن‌ها را در پی دارد.
- امروزه نقش رسانه‌های دیجیتال، بسیار برجسته‌شده و فناوری‌های نوین ارتباطی امکان دسترسی خلاقانه به بخش‌های بیشتری از مخاطبان را فراهم ساخته است.
- تمرکزگریزی امروزین، موجب جابجایی قدرت کنترل و تصمیم‌گیری از دولت مرکزی به جوامع محلی شده است.

- اکنون ذی‌نفعان بیشتری در هر مرحله از فرآیند برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت درگیر شده‌اند.
- امروزه همزمان با تنوع و تفکیک بیشتر مخاطبین، هر یک از مخاطبان نیز در معرض پیام‌های بیشتری قرار گرفته‌اند.
- اکنون بیش از هر زمان دیگری ثابت شده‌است که سلامت در لابه‌لای زندگی روزمره مردم و به دست آنها شکل می‌گیرد و دوام می‌یابد و ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی راهبری این موضوع را به عهده دارند.
- امروزه توجه بیشتر به ارزیابی و برنامه‌ریزی مبتنی بر شواهد، داده‌های مورد نیاز برای تصمیم‌گیری بهتر را فراهم می‌سازد.

پیام برای عموم

اکنون بیش از هر زمان دیگری مسئله سلامتی برای شما شهروندان تولیدگر روستایی و عشایری روشن شده‌است که سلامت در لابه‌لای زندگی روزمره شما و به دست شما شکل می‌گیرد و دوام می‌یابد؛ از این رو درگام نخست لازم است تمام دستورالعمل‌های بهداشتی را از خانه تا مرزعه رعایت کنید و اقدامات صورت‌گرفته برای مناطق روستایی و عشایری را برای کاهش آسیب‌پذیری از رخداد کرونا دنبال و پیگیری کنید. در گام دوم، ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی از خانه بهداشت گرفته تا ستاد مدیریت ملی کرونا در شهرستان، استان و کشور با آگاهی از اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی درست و به موقع شماسست که می‌توانند برنامه‌ریزی و مدیریت پیشگیری از کرونا را به درستی انجام دهند و سلامتی را برای شما تضمین کنند.

حال برای روشن شدن مسئله به برخی اقدامات اشاره می‌شود تا مشخص گردد چرا این اقدامات، بازتاب واقعی و فراگیر در جامعه روستایی و عشایری نداشته‌است.

اقدامات در جامعه روستایی و عشایری

۱. راه‌اندازی کارگروه روستایی و عشایر ستاد مدیریت کرونا در سه بخش بهداشتی و درمانی، اجتماعی و اقتصادی
۲. راه‌اندازی مشاوره تلفنی و مراکز منتخب در روستاها جهت اطلاع‌رسانی و مشاوره تلفنی به روستاییان و عشایر
۳. آموزش‌های بهداشتی برای پیشگیری از ابتلا به این بیماری و نحوه فاصله‌گذاری اجتماعی و غربالگری جمعیت روستایی
۴. ارائه خدمات رایگان در مراکز منتخب بهداشتی برای کمک به روستاییان و عشایر در جهت مقابله با شیوع بیماری کرونا

۵. ارائه محتواهای آموزشی به روستاییان و عشایر از طریق فضای مجازی از جمله آموزش نحوه استفاده از مواد ضدعفونی کننده به دهیاری ها
۶. تامین مواد بهداشتی و ضدعفونی کننده روستاها، توجه ویژه به مسائل و احتیاجات اقتصادی روستاییان و عشایر بویژه خانواده های معلولان و کم درآمد
۷. ایجاد کمپین عیدانه مجازی برای فروش محصولات روستایی و ارائه کمک بلاعوض ۹۰۰ میلیون تومانی به کارگاه های تولیدی صنایع دستی
۸. توجه به بوم گردی های روستایی و عشایری آسیب دیده و مهلت برای بازپرداخت اقساط وام و تسهیلات بانکی
۹. توجه و نگاه ویژه به مشاغل از دست رفته ناشی از شیوع بیماری کرونا در روستاها و معیشت روستاییان از طریق بیمه های کارفرمایان و کارگران، تحریک تقاضا در کشور برای کمک به فروش محصولات و تولیدات روستاییان
۱۰. الزام به تأخیر زمان کوچ از قشلاق به ییلاق برای پیشگیری از شیوع بیماری کرونا در جامعه عشایری
۱۱. حضور اکیپ های آموزشی و در اختیار قراردادن مواد شوینده، ضدعفونی کننده و ماسک در مناطق عشایری
۱۲. اقدام به ضدعفونی کردن و غربالگری مناطق عشایری توسط بسیج جامعه پزشکی کشور، با عنوان طرح ملی "رزمندگان مدافعان سلامت"
۱۳. تهیه ۲۶ دستورالعمل و توصیه نامه ویژه کارشناسان، مروجان کشاورزان و کارگران کشاورزی در حوزه های مختلف از جمله باغبانی، زراعت، آبی پرووری، مرتع داران، رانندگان ماشین آلات کشاورزی و خانواده های آنان، زنان و جوانان روستایی و عشایری، بهره برداران منابع طبیعی، گردشگران روستایی و عشایری، دهیاران، شوراهای اسلامی روستاها و مصرف کنندگان مواد غذایی
۱۴. راه اندازی سامانه پیام رسان آموزش و ترویج کشاورزی (پات) به منظور انتقال سریع و به موقع پیام های آموزشی، ترویجی و اطلاع رسانی فنی ده هزار نفر از مروجان و کارشناسان کشاورزی سراسر کشور
۱۵. در اختیار عموم قرار دادن رایگان پنج هزار نشریه، توصیه نامه و دستورالعمل توسط تالار ترویج دانش و فنون کشاورزی

توصیه‌ها

همانطوری که پیش‌تر آمد، در دوره ارتباط راهبردی برای سلامت، تعدد رسانه‌ها و همزمانی فعالیت از چندین کانال، تعدد افراد کلیدی و ذینفع، توجه روزافزون به ارزیابی و برنامه‌های متکی بر شواهد، تداوم ارتباط و پوشش گسترده برنامه‌های ارتباطی، استفاده بیشتر از رسانه‌های ارتباط جمعی و فرایند برقراری ارتباط راهبردی برای سلامت از اهمیت راهبردی برخوردار است. بدین‌سان که ارتباط راهبردی برای سلامت، ارتباطی می‌باشد که محصول تلاش مشترک فرستندگان و گیرندگان در انتخاب مطالب و تبادل اطلاعات است. که متأسفانه برای جامعه روستایی و عشایری چندان جدی گرفته نمی‌شود. در این چارچوب، برای تقویت نظام مدیریت اطلاعات کرونا در روستا و جامعه عشایری پیشنهاد می‌شود:

۱. از گروه‌های علمی و انجمن‌های علمی و دانشجویی دانشگاهی همانند مدیریت اطلاعات، جی آی اس و آر اس برای راه‌اندازی و سامانه اطلاعات استفاده شود.
۲. در کارگروه روستایی و عشایر ستاد مدیریت کرونا از دانش علمی و تجربه انجمن‌های علمی رشته‌های مرتبط به عنوان عضو استفاده شود.
۳. رسانه‌های عمومی بویژه صدا و سیما برای تقویت اعتماد و همبستگی ملی در آگاهی‌بخشی و بازتاب اقدامات در هر کارگروه از دانش علمی و تجربه انجمن‌های علمی رشته‌های مرتبط استفاده کند.
۴. از خبرنگاران افتخاری روستا و عشایر جهت چالش‌های کرونا و بازتاب اقدامات آن استفاده شود و بخشی از خبرها به این دو جامعه (روستا و عشایر) اختصاص یابد.
۵. خانه‌های بهداشت و مراکز درمانی مستقر در روستاها و کانون‌های عشایری موظف به اعلام آمار کرونا در روستا بر اساس دستورالعملی به سایت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشند و سخنگوی وزارت نیز هر روز آن‌ها را در اختیار افکار عمومی بگذارد.
۶. با توجه به این‌که امروزه اغلب روستاییان و عشایر دسترسی به موبایل دارند ضرورت دارد کارگروه روستایی و عشایر ستاد مدیریت کرونا با هماهنگی وزارت ارتباطات و فناوری، پیام‌های ضروری را به روستاییان و عشایر برسانند.

منابع

افتخاری، عبدالرضا، بدری سید علی (۱۳۹۱)، بنیان‌های نظریه‌ای الگوی توسعه روستای نمونه، استانداری گیلان، چاپ و صحافی الغدیر ص

۱۸۹-۱۹۸

پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست جمهوری، دوشنبه ۲۵ فروردین ۱۳۹۹ - ۱۴:۱۳

پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان امور عشایری

پایگاه اطلاع‌رسانی وزارت جهاد سازندگی